

HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaoston kuuleminen 9.10.2024.

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2025 koskien ammatillista koulutusta. EK lausuu kunnioittaen seuraavaa:

Ammatillinen koulutus on kokonaisuus – leikkausten kohdennustapa ongelmallinen

Ammatillinen koulutus on yritysten näkökulmasta merkittävä koulutusmuoto ja ammattiosaajien saatavuus koskee kaikkia toimialoja. Yritysten rekrytointi- ja osaajatarpeisiin vastaamiseksi tarvitaan osaamistason nostamista ammattiosaamisen osalta. Tämä tarkoittaa käytännössä sekä perustutkinnon suorittaneilta nykyistä parempaa osaamista että perustutkintojen jälkeen suoritettavien ammatti- ja erikoisammattitutkintojen tuottamaa laajentavaa ja syventävää erikoistunutta ammatti-osaamista.

Ammatilliseen koulutukseen on päätetty kohdentaa ensi vuodelle merkittäviä säästötoimia. EK pitää ongelmallisena valittua tapaa kohdentaa 120 miljoonan säästöt ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja työuran aikaiseen jatkuvaan oppimiseen. Ammatillinen koulutus on kokonaisuus, joka palvelee eri elämäntilanteissa olevia oppijoita, yrityksiä ja julkisen sektorin työnantajia. EK pitää erittäin tärkeänä, että ammatillista koulutusta tarkastellaan ja kehitetään kokonaisuutena koko työuran näkökulmasta myös rahoitustasoa koskevassa tarkastelussa.

Samanaikaisesti säästöjen kanssa on valmistelussa uudistus ammatillisen koulutuksen rahoitusmalliin. Koska rahoitusmallin yksityiskohdat eivät ole vielä tiedossa, on tässä vaiheessa vaikea täsmällisesti arvioida, millaisia vaikutuksia ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja jatkuvan oppimisen tarjontaan tulee leikkausten ja rahoitusmallin muutosten yhteisvaikutuksena. Rahoitusmallin valmistelusta on kuitenkin tiedossa, että myös sitä kautta on tulossa heikennyksiä työuran aikaiseen jatkuvaan oppimiseen.

Ammatillinen koulutus on merkittävässä roolissa työuran aikaisessa jatkuvassa oppimisessä – mahdollisuudesta alanvaihtamiseen huolehdittava

Jatkuvan oppimisen tarve koskee kaikkia työikäisiä. Koulutusjärjestelmän tulee tukea nykyistä paremmin työssä ja työn ohessa tapahtuvaa oppimista sekä suunnanmuutoksia työuralla. Ammatillisella koulutuksella on merkittävä rooli työuralle pääsyn lisäksi myös uuden osaamisen hankkimisessa ja osaamisen päivittämisessä työuran aikana.

Ammatillisen koulutuksen tulee myös jatkossa pystyä tarjoamaan mahdollisuus laajentaa osaamista tai vaihtaa suuntaa työuran aikana. Yksilön näkökulmasta työuran varrella voi tulla eteen tilanteita, joista tarvitaan toista samantasoista ammatillista perustutkintoa.

Oman osaamisen laajentamisessa työuran aikana aina ei tarvita kokonaista uutta tutkintoa, vaan mahdollisuus hankkia lisäosaamista tutkintoa lyhyemmillä kokonaisuuksilla eli tutkinnon osilla on hyvä kehityssuunta. Lyhytkestoinen, tutkinnon osaan tähtäävä oppisopimus on käytännönläheinen opiskelutapa uuden osaamisen hankkimiseen työuran aikana.

EK korostaa jatkuvassa oppimisessa ammatti- ja erikoisammattitutkin-
tojen sekä oppisopimuksen merkitystä. Nämä yksilöitä työuran aikai-
sessa uuden osaamisen hankkimisessa ja samalla tukevat yritysten
osaamistarpeisiin vastaamista. Oppisopimus on työelämälähtöinen
koulutusmuoto, jonka joustavia käyttömahdollisuuksia työuran aikai-
sessa osaamisen kehittämisessä ei meillä tunneta riittävästi. Oppisopi-
muksen merkitys tulee entisestään korostumaan aikuiskoulutustuen
poistuessa.

EK korostaa myös jatkuvan oppimisen lyhytkestoisen koulutustarjon-
nan saavutettavuuden parantamista. Tarve koskee ammatillisen koulu-
tuksen lisäksi myös korkeakoulutusta. Jatkuvan oppimisen tarjonta tu-
lisi koota pikimmiten yhteen digitaaliseen palveluun, jotta tarjonta olisi
nykyistä paremmin löydettävissä.

Yrityslähtöiset koulutusmallit rekry- ja täsmäkoulutus osana työvoimapalveluja

Työvoimapalvelujen siirto työllisyysalueille koskee myös yrityksille tär-
keitä yhteishankintakoulutuksia rekry- ja täsmäkoulutusta. Nämä ovat
olleet ei-tutkintotavoitteisina koulutusmuotoina ketteriä vastaamaan
rekrytointien lisäksi jatkuvan oppimisen tarpeisiin työssä. Tulevilla työ-
voimapalvelujen siirroilla on vaikutuksia rekry- ja täsmäkoulutukseen,
eikä vielä ole tiedossa missä laajuudessa nämä ovat jatkossa käy-
tössä. Täsmäkoulutus olisi sekä yksilöiden että yritysten näkökulmasta
erittäin käyttökelpoinen jatkuvan oppimisen koulutusmuoto, joten epä-
varmuus sen tulevaisuudesta eri työllisyysalueiden palveluissa aiheut-
taa huolta.